

62013CJ0266

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (pátého senátu)

19. března 2015 (*1)

„Řízení o předběžné otázce — Sociální zabezpečení — Nařízení (ES) č. 1408/71 — Dohoda mezi Evropským společenstvím a jeho členskými státy na jedné straně a Švýcarskou konfederací na straně druhé o volném pohybu osob — Státní příslušník členského státu, ve kterém má bydliště, žijící jako osoba zaměstnaná na palubě lodi pro kladení potrubí, která pluje pod vlajkou jiného členského státu — Pracovník zaměstnaný nejprve podnikem usazeným v Nizozemsku a poté podnikem usazeným ve Švýcarsku — Práce vykonávaná postupně na kontinentálním šelfu přiléhajícím k členskému státu, v mezinárodních vodách a v části kontinentálního šelfu přiléhající k některým členskými státy — Osobní působnost uvedeného nařízení — Určení použitelných právních předpisů“

Ve věci C-266/13,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Hoge Raad der Nederlanden (Nizozemsko) ze dne 12. dubna 2013, došlým Soudnímu dvoru dne 15. května 2013, v řízení

L. Kik

proti

Staatssecretaris van Financiën,

SOUDNÍ DVŮR (pátý senát),

ve složení T. von Danwitz, předseda senátu, C. Vajda, A. Rosas, E. Juhász a D. Šváby (zpravodaj), soudci,

generální advokát: P. Cruz Villalón,

vedoucí soudní kanceláře: M. Ferreira, vrchní rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 3. července 2014,

s ohledem na vyjádření předložená:

—

za L. Kika M. H. Mengerem,

—

za nizozemskou vládu B. Koopman, M. Bulterman, C. Schillemans a M. Gijzen, jako zmocněnkyněmi,

—

za Evropskou komisi M. van Beekem a J. Enegrenem, jako zmocněnci,
po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 16. října 2014,
vydává tento

Rozsudek

1

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu nařízení Rady (EHS) č. 1408/71 ze dne 14. června 1971 o uplatnění systému sociálního zabezpečení na zaměstnané osoby, osoby samostatně výdělečně činné a jejich rodinné příslušníky pohybující se v rámci Společenství, ve znění pozměňovacím a aktualizovaném nařízením Rady (ES) č. 118/97 ze dne 2. prosince 1996 (Úř. věst. 1997, L 28, s. 1; Zvl. vyd. 05/03, s. 3), ve znění nařízení Rady (ES) č. 307/1999 ze dne 8. února 1999 (Úř. věst. L 38, s. 1; Zvl. vyd. 05/03, s. 335, dále jen „nařízení č. 1408/71“).

2

Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi L. Kikem a Staatssecretaris van Financiën (státní tajemník pro finance) týkajícího se úřasti L. Kika v nizozemském obecném systému sociálního pojištění v období od 1. června do 24. srpna 2004.

Právní rámec

Mezinárodní právo

3

Úmluva Organizace spojených národů o mořském právu, podepsaná v Montego Bay (Jamajka) dne 10. prosince 1982, která vstoupila v platnost dne 16. listopadu 1994, byla ratifikována Nizozemským královstvím dne 28. června 1996 a Spojeným královstvím Velké Británie a Severního Irska dne 25. července 1997 a schválena jménem Evropského společenství rozhodnutím Rady 98/392/ES ze dne 23. března 1998 (Úř. věst. L 179, s. 1; Zvl. vyd. 04/03, s. 260, dále jen „Úmluva o mořském právu“).

4

V článku 60, nadepsaném „Umělé ostrovy, zařízení a stavby ve výlučné ekonomické zóně“, stanoví tato úmluva:

„1. Ve výlučné ekonomické zóně má pobřežní stát výlučné právo budovat, povolovat a řídit stavbu, činnost a užívání:

a)

umělých ostrovů;

b)

zařízení a staveb pro účely předvídané článkem 56 a pro jiné hospodářské účely;

c)

zařízení a staveb, které mohou zasahovat do výkonu práv pobřežního státu v této zóně.

2. Pobřežní stát má výlučnou jurisdikci nad takovými umělými ostrovy, zařízeními a stavbami, včetně jurisdikce, pokud jde o celní, finanční, zdravotnické, bezpečnostní a píštřhověcké pídpisy.

[...]"

5

článek 77 Úmluvy o mořském právu pod nadpisem „Práva pobřežního státu nad kontinentálním šelfem“ stanoví:

„1. Pobřežní stát vykonává nad kontinentálním šelfem svrchovaná práva za účelem jeho průzkumu a využívání jeho přírodních zdrojů.

2. Práva uvedená v odstavci 1 jsou výlučná v tom smyslu, že neprovádí-li pobřežní stát průzkum kontinentálního šelfu nebo nevyužívá-li jeho přírodních zdrojů, nemůže nikdo provádět takovou činnost bez výslovného souhlasu pobřežního státu.

3. Práva pobřežního státu nad kontinentálním šelfem nejsou vázána na skutečnou nebo pomyslnou okupaci nebo na jakékoli výslovné prohlášení.

[...]"

6

článek 79 této úmluvy, nadepsaný „Podmořské kabely a potrubí na kontinentálním šelfu“, zní:

„1. Všechny státy jsou oprávněny klást podmořské kabely a potrubí na kontinentálním šelfu v souladu s ustanoveními tohoto článku.

2. Pobřežní stát nesmí bránit kladení nebo udržování kabelů nebo potrubí na kontinentálním šelfu, s výhradou svého práva činit rozumná opatření k průzkumu kontinentálního šelfu, využívání jeho přírodních zdrojů a zabraňování, omezování a kontroly znečišťování z potrubí.

3. Vytyčení směru kladení takového potrubí na kontinentálním šelfu podléhá souhlasu pobřežního státu.

4. Žádné z ustanovení této části se nedotýká práva pobřežního státu stanovit podmínky pro kladení kabelů nebo potrubí vstupujícího na jeho území nebo do jeho teritoriálního moře, nebo jeho jurisdikce nad kabely a potrubím vybudovanými anebo používanými v souvislosti s průzkumem jeho kontinentálního šelfu, využíváním jeho zdrojů anebo používáním umělých ostrovů, zařízení nebo staveb podléhajících jeho jurisdikci.

[...]"

7

článek 80 Úmluvy o mořském právu, nadepsaný „Umělé ostrovy, zařízení a stavby na kontinentálním šelfu“, stanoví, že článek 60 této úmluvy se píiměně použije na umělé ostrovy, zařízení a stavby na kontinentálním šelfu.

Nařízení ?. 1408/71 uvádí mezi právními východisky zejména ?lánek 51 Smlouvy o EHS (později ?lánek 51 Smlouvy o ES, následně po změně ?lánek 42 ES), jemuž v současné době odpovídá ?lánek 48 SFEU. Tyto ?lánky se týkají především koordinace systémů sociálního zabezpečení ?lenských států a vyplácení dávek v rámci takto koordinovaných systémů. Za právními východisky následují v nařízení mimo jiné následující body odvodnění:

„vzhledem k tomu, že pravidla pro koordinaci vnitrostátních právních předpisů v oblasti sociálního zabezpečení spadají do rámce volného pohybu pracovníků, kteří jsou státními příslušníky ?lenských států, a měla by proto přispívat ke zlepšení jejich životní úrovně a pracovních podmínek;

[...]

vzhledem k tomu, že z důvodu značných rozdílů mezi vnitrostátními právními předpisy, pokud jde o osobní působnost, je výhodnější stanovit zásadu, podle které se nařízení vztahuje na všechny osoby pojištěné v rámci systému sociálního zabezpečení pro zaměstnané osoby a osoby samostatně výdělečně činné nebo z důvodu výkonu zaměstnání nebo samostatné výdělečné činnosti;

vzhledem k tomu, že je nezbytné respektovat zvláštní vlastnosti vnitrostátních právních předpisů v oblasti sociálního zabezpečení a vypracovat pouze systém koordinace;

[...]

vzhledem k tomu, že zaměstnané osoby a osoby samostatně výdělečně činné pohybující se ve Společenství by měly podléhat systému sociálního zabezpečení pouze jednoho ?lenského státu, aby se zamezilo souběhu použitelných vnitrostátních právních předpisů a složitostem, které by z toho mohly vyplývat;

[...]

vzhledem k tomu, že k co nejúčinnějšímu zaručení rovnosti zacházení pro všechny pracovníky působící na území ?lenského státu je vhodné jako obecné pravidlo stanovit, že se použijí právní předpisy ?lenského státu, ve kterém dotyčná osoba vykonává zaměstnání nebo samostatnou výdělečnou činnost;

vzhledem k tomu, že v některých situacích, které odvodí jiná kritéria použitelnosti, je možné se od tohoto obecného pravidla odchýlit;

[...]“

?lánek 1 nařízení ?. 1408/71 stanoví:

„Pro účely tohoto nařízení:

a)

se „zaměstnanou osobou“ a „osobou samostatně výdělečně činnou“ rozumí každá osoba, která

i)

je pojištěna na základě povinného nebo volitelného pokračujícího pojištění pro případ jedné nebo více pojistných událostí odpovídajícím odvňtřím systémem sociálního zabezpečení pro zaměstnané osoby nebo osoby samostatně výdělečně činné nebo zvláštnímu systému pro úředníky;

[...]“

10

Článek 2 tohoto nařízení, nadepsaný „Osobní působnost“, v odstavci 1 stanoví:

„Toto nařízení se vztahuje na zaměstnané osoby nebo osoby samostatně výdělečně činné a studenty, kteří podléhají nebo podléhali právním předpisům jednoho nebo více členských států a kteří jsou státními příslušníky jednoho z členských států[?] nebo kteří jsou osobami bez státní příslušnosti nebo uprchlíky s bydlištěm na území jednoho z členských států, jakož i na jejich rodinné příslušníky nebo pozůstalé po nich.“

11

Hlava II nařízení č. 1408/71 zahrnuje články 13 až 17a, týkající se určení použitelných právních předpisů. Zmíněný článek 13 stanoví v odstavci 1 pravidlo, podle kterého osoby, na které se vztahuje toto nařízení, podléhají v zásadě pouze právním předpisům jediného členského státu, a dále zní:

„2. S výhradou článků 14 až 17:

a)

osoba zaměstnaná na území jednoho členského státu podléhá právním předpisům uvedeného státu, i když má bydliště na území jiného členského státu nebo i když podnik nebo zaměstnavatel, který ji zaměstnává, má sídlo nebo místo podnikání na území jiného členského státu;

[...]

c)

osoba zaměstnaná na palubě lodi plující pod vlajkou členského státu podléhá právním předpisům uvedeného státu;

[...]

f)

osoba, která již nadále nepodléhá právním předpisům členského státu, aniž by se na ni začaly vztahovat právní předpisy jiného členského státu v souladu s pravidly stanovenými ve výše uvedených písmenech nebo v souladu s jednou z výjimek nebo zvláštních pravidel stanovených v článcích 14 až 17, podléhá právním předpisům členského státu, na jehož území má bydliště, v souladu pouze s ustanoveními uvedených právních předpisů.“

12

§ 14 nařízení č. 1408/71, nadepsaný „Zvláštní pravidla pro jiné osoby než námořníky vykonávající závislou činnost“, stanoví:

„Pravidlo uvedené v § 13 odst. 2 písm. a) se použije s výhradou těchto výjimek a zvláštností:

[...]

2.

Osoba obvykle zaměstnaná na území dvou nebo více členských států podléhá právním předpisům určeným takto:

a)

osoba patřící mezi zaměstnance, již cestují nebo létají, která je zaměstnancem podniku, jenž na cizí nebo na vlastní účet provozuje mezinárodní přepravu cestujících nebo zboží po železnici, silnici, ve vzduchu nebo po vnitrozemských vodních cestách a má sídlo nebo místo podnikání na území členského státu, podléhá právním předpisům posledně uvedeného státu, s tímto výjimkami:

i)

pokud má uvedený podnik pobočku nebo stálé zastoupení na území jiného členského státu, než je stát, ve kterém má sídlo nebo místo podnikání, podléhá osoba zaměstnaná touto pobočkou nebo stálým zastoupením právním předpisům členského státu, na jehož území se pobočka nebo stálé zastoupení nalézá;

ii)

pokud je osoba zaměstnaná převážně na území členského státu, ve kterém má bydliště, podléhá právním předpisům uvedeného státu, i když podnik, který ji zaměstnává, nemá na tomto území sídlo nebo místo podnikání ani pobočku nebo stálé zastoupení;

b)

osoba jiná než uvedená v písmenu a) podléhá:

i)

právním předpisům členského státu, na jehož území má bydliště, vykonává-li svoji činnost řádně na uvedeném území, nebo pracuje-li pro několik podniků nebo zaměstnavatelů, kteří mají své sídlo nebo místo podnikání na území různých členských států;

ii)

právním předpisům členského státu, na jehož území má podnik nebo zaměstnavatel, pro které pracuje, sídlo nebo místo podnikání, nemá-li bydliště na území žádného členského státu, kde vykonává svou činnost.

[...]“

§lánek 14b nařízení ?. 1408/71, upravující zvláštní pravidla pro námořníky, stanoví:

„Pravidlo uvedené v §l. 13 odst. 2 písm. c) se použije s výhradou těchto výjimek a zvláštností:

[...]

4.

Osoba zaměstnaná na palubě lodi plující pod vlajkou členského státu a odměňovaná za tuto práci podnikem nebo osobou, jejichž sídlo nebo místo podnikání se nachází na území jiného členského státu, podléhá právním předpisům posledně uvedeného státu, pokud má bydliště na území tohoto státu; pro účely uvedených právních předpisů jsou podnik nebo osoba vyplácející odměnu považovány za zaměstnavatele.“

14

Podle §lánku 15 tohoto nařízení, nadepsaného „Pravidla týkající se dobrovolného pojištění nebo volitelného pokračujícího pojištění“, platí:

„1. §lánky 13 až 14d se nevztahují na dobrovolné ani na volitelné pokračující pojištění, ledaže pro některé z odvětví uvedených v §lánku 4 existuje v členském státě pouze dobrovolný systém pojištění.

2. Pokud použití právních předpisů dvou nebo více členských států má za následek souběh pojištění:

—

systému povinného pojištění a jednoho nebo více systémů dobrovolného nebo volitelného pokračujícího pojištění, podléhá dotyčná osoba výlučně systému povinného pojištění,

[...]“

15

Dohoda mezi Evropským společenstvím a jeho členskými státy na jedné straně a Švýcarskou konfederací na straně druhé o volném pohybu osob, podepsaná v Lucemburku dne 21. června 1999, schválená jménem Evropského společenství rozhodnutím Rady a Komise 2002/309/ES, Euratom týkající se dohody o vědeckotechnické spolupráci, ze dne 4. dubna 2002 o uzavření sedmi dohod se [Š]výcarskou konfederací (Úč. vst. L 114, s. 1; Zvl. vyd. 11/41, s. 89; dále jen „Dohoda ES-Švýcarsko“), v §lánku 8 stanoví:

„Smluvní strany upraví v souladu s přílohou II koordinaci systémů sociálního zabezpečení za účelem zejména:

a)

zajištění rovnosti zacházení;

b)

určení rozhodného práva;

c)

započtení všech dob získaných podle právních předpisů jednotlivých členských států [jednotlivých států] pro účely vzniku a zachování nároku na dávky, jakož i výpočet jejich výše;

d)

vyplácení dávek osobám s bydlištěm na území smluvních stran;

e)

podpory vzájemné správní pomoci a spolupráce mezi orgány a institucemi.“

16

Příloha II Dohody ES–Švýcarsko, týkající se koordinace systémů sociálního zabezpečení, v článku 1 stanoví:

„1. Smluvní strany se dohodly, že v oblasti koordinace systémů sociálního zabezpečení budou ve svých vzájemných vztazích používat akty Společenství, na které je odkazováno, které jsou platné ke dni podpisu dohody, a to ve znění části A této přílohy, nebo pravidla, která jsou tímto aktem rovnocenná.

2. Pojem „členský stát (členské státy)“ uvedený v aktech, na které je odkazováno v oddíle A této přílohy, zahrnuje vedle států, na které se vztahují dotyčné akty Společenství, i Švýcarsko.“
(neoficiální překlad)

17

Oddíl A uvedené přílohy II odkazuje mimo jiné na nařízení č. 1408/71.

18

Nařízení č. 1408/71 bylo nahrazeno nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 ze dne 29. dubna 2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení (Úř. věst. L 166, s. 1; Zvl. vyd. 05/05, s. 72), které se stalo použitelným dne 1. května 2010, kdy bylo zrušeno nařízení č. 1408/71. Příloha II Dohody ES–Švýcarsko byla aktualizována rozhodnutím Smíšeného výboru zřízeného podle Dohody mezi Evropským společenstvím a jeho členskými státy na straně jedné a Švýcarskou konfederací na straně druhé o volném pohybu osob č. 1/2012 ze dne 31. března 2012, kterým se nahrazuje příloha II této dohody týkající se koordinace systémů sociálního zabezpečení (Úř. věst. L 103, s. 51), jež nabylo účinnosti dne 1. dubna 2012. Tato příloha nyní odkazuje na nařízení č. 883/2004. Nicméně skutečnosti nastalé před vstupem tohoto rozhodnutí v platnost se i nadále řídí nařízením č. 1408/71, a to na základě jak čl. 90 odst. 1 nařízení č. 883/2004, podle kterého nařízení č. 1408/71 zůstává v platnosti a nadále má právní účinky mimo jiné pro účely Dohody ES–Švýcarsko, a to do změny této dohody s ohledem na toto nařízení, tak přílohy II oddílu A bodu 3 této dohody v pozmeněném znění, která nadále odkazuje na nařízení č. 1408/71 „pokud jde o případy, k nimž došlo v minulosti“.

Nizozemské právo

19

Z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že nizozemské právní předpisy upravující obecný systém sociálního pojištění stanoví obecné pravidlo, že zamýšlené osoby s bydlištěm v Nizozemsku jsou

pojišťeny v rámci jednotlivých odvůtví systému povinného pojištění. Výjimka – podle čl. 12 odst. 1 nařízení z roku 1999 o rozšíření a zúžení okruhu osob pojištěných v systému sociálního pojištění (Besluit uitbreiding en beperking kring verzekerden volksverzekeringen 1999) – přestává být dotyčná osoba pojištěna, pokud po dobu alespoň tří měsíců nepřetržitě pracuje mimo Nizozemsko a pokud nejde o práci pro zaměstnavatele, který je usazen v tomto členském státě. Nizozemská vláda upřesnila, že nařízení o povinném pojištění námořníků (Besluit verzekeringsplicht zeevarenden) obdobně stanoví, že pokud námořník, který má bydliště v některém z členských států, vykonává činnost na palubě lodi plující pod vlajkou třetího státu, který není smluvním státem Dohody o Evropském hospodářském prostoru ze dne 2. května 1992 (Úř. věst. 1994, L 1, s. 3; Zvl. vyd. 11/52, s. 3), pro zaměstnavatele usazeného v Nizozemsku, použijí se nizozemské právní předpisy v oblasti sociálního pojištění zaměstnaných osob.

Spor v původním řízení a předběžné otázky

20

V průběhu roku 2004 pracoval L. Kik, nizozemský státní příslušník s bydlištěm v Nizozemsku, na lodi pro kladení potrubí plující pod panamskou vlajkou. Do 31. května 2004 byl zaměstnán společností usazenou v Nizozemsku a podléhal obecnému systému sociálního pojištění tohoto členského státu. Od 1. června 2004 byl pro výkon stejné činnosti zaměstnán společností usazenou ve Švýcarsku. Jeho výdělek nadále podléhal nizozemské dani z příjmů. Podle nizozemských právních předpisů účast v tomto obecném systému sociálního pojištění končí v případě práce vykonávané po dobu alespoň tří měsíců nepřetržitě mimo Nizozemsko pro zaměstnavatele, který není usazen v tomto členském státě.

21

Jádrem sporu v původním řízení je otázka, zda má L. Kik s ohledem na nařízení č. 1408/71 povinnost odvést za období od 1. června do 24. srpna 2004 pojistné do nizozemského systému sociálního pojištění. V tomto období se loď, na které pracoval, nacházela postupně nad kontinentálním šelfem přiléhajícím k třetímu státu, dále v mezinárodních vodách a poté nad částí kontinentálního šelfu přiléhající k některým členským státům (Nizozemsku a Spojenému království).

22

Podle L. Kika z nařízení č. 1408/71 plyne, že v uvedeném období nepodléhal nizozemskému systému sociálního pojištění.

23

Hoge Raad der Nederlanden (Nejvyšší soud Nizozemska), ke kterému L. Kik podal kasační opravný prostředek proti rozhodnutí v posledním stupni, jímž bylo rozhodnuto, že L. Kik má povinnost odvést za posuzované období pojistné do nizozemského systému sociálního pojištění, se zabývá použitelností tohoto nařízení.

24

Tento soud si nejprve klade otázku, zda se uvedené nařízení vztahuje jen na migrující pracovníky, a pokud ano, zda lze L. Kika – s ohledem na místa, na kterých v průběhu sporného období postupně pracoval, na zvláštní povahu lodi, na jejíž palubě pracoval, a na její kvalifikaci podle Úmluvy o mořském právu, jakož i případně na určení kladeného potrubí – považovat za migrujícího pracovníka.

25

Konkrétně se předkládající soud táže, zda v obdobích, kdy se dotčená loď nacházela nad částí kontinentálního šelfu přílehlá k Nizozemsku nebo ke Spojenému království, měl být L. Kik považován za osobu vykonávající činnost na území těchto členských států. V závislosti na odpovědi na tuto otázku by bylo nutno konstatovat, že po celé sporné období, nebo po velkou část tohoto období, pracoval dotyčný mimo území Evropské unie, takže ho nelze považovat za migrujícího pracovníka, který z tohoto titulu spadá do osobní působnosti nařízení č. 1408/71.

26

Předkládající soud, který v tomto ohledu odkazuje na rozsudek Aldewereld (C-60/93, EU:C:1994:271), má ovšem za to, že i v případě vykonávání pracovní činnosti mimo území Unie vede skutečnost, že existuje dostatečně úzký vztah s tímto územím, k tomu, že se v ní pracovníci, který má státní příslušnost některého z členských států, uplatní ustanovení hlavy II tohoto nařízení.

27

V této souvislosti uvažuje o možnosti, že lze nalézt relevantní hraniční určovatele odkazující na spojení jak se Švýcarskou konfederací, tedy státem, který lze pro účely uplatnění uvedeného nařízení považovat za členský stát (místo, kde je usazen zaměstnavatel), tak s územím Unie (výběr daně z příjmů v Nizozemsku a případně práce na území Nizozemského království a Spojeného království, lze-li práci na palubě lodi pro kladení potrubí dotčené ve věci v průvodním řízení považovat v době, kdy působila nad částí kontinentálního šelfu přílehlá k těmto členským státům, za práci na jejich území). U poslední zmíněného kritéria, je-li relevantní, bude ovšem třeba zjistit, zda jej lze zohlednit jen v souvislosti s obdobími, kdy loď působila nad částí kontinentálního šelfu přílehlá k uvedeným členským státům, nebo s celým sporným obdobím, což by případně mohlo záviset na okolnosti, zda to bylo od počátku plánováno.

28

Spadá-li L. Kik do osobní působnosti nařízení č. 1408/71, a je tudíž nutné k určení použitelných právních předpisů v oblasti sociálního zabezpečení použít pravidla obsažená v jeho hlavě II, táže se předkládající soud na relevantní pravidlo.

29

Má za to, že místo výkonu práce je důležitá skutečnost, a že je tudíž potřebné i v tomto ohledu zjistit, zda je třeba závislou činnost vykonávanou na palubě lodi pro kladení potrubí působící nad částí kontinentálního šelfu přílehlá k některému z členských států považovat za práci vykonávanou na území tohoto členského státu.

30

Pokud by odpověď na tuto otázku byla záporná, neuplatnilo by se jako takové žádné z pravidel obsažených ve zmíněné hlavě II. Vzhledem k tomu, že je nepřijatelné, aby pracovník, na kterého

se vztahuje nařízení ?. 1408/71, nepodléhal žádnému systému sociálního pojištění, bylo by tedy nutné určit nejrelevantnější hraniční úroveň. V daném případě by bylo třeba vyloučit bydliště pracovníka, protože nic nenasvědčuje tomu, že by bydliště mělo jakýkoli vztah k jeho pracovnímu poměru. K témuž závěru by bylo nutné dospět i v souvislosti s místem, kde se zdají přijmy z pracovní činnosti, jelikož nařízení ?. 1408/71 tuto skutečnost nijak nezohledňuje. Vylučovací metodou dospěl předkládající soud k závěru, že zvláštní význam by mělo místo, kde je usazen zaměstnavatel, a odkazuje v tomto ohledu na rozsudek Aldewereld (EU:C:1994:271).

31

Pro případ, že by závislou činnost vykonávanou na palubě lodi pro kladení potrubí působící nad částí kontinentálního šelfu přiléhající k některému z členských států bylo třeba považovat za práci vykonávanou na území tohoto členského státu, zvažuje Hoge Raad der Nederlanden dvě možná řešení.

32

První řešení spočívá v použití základního pravidla uvedeného v čl. 13 odst. 2 písm. a) nařízení ?. 1408/71, které odkazuje na právní předpisy místa výkonu práce, a tedy v uplatnění nizozemských právních předpisů a právních předpisů Spojeného království v obdobích, ve kterých bylo třeba práci považovat za činnost vykonávanou na území těchto jednotlivých členských států, přičemž ve zbývajících částech by se uplatnily švýcarské právní předpisy, a to ze stejných důvodů, které již byly rozvedeny výše v bodě 30 tohoto rozsudku.

33

Podle druhého zvažovaného řešení by bylo třeba dospět k závěru, že práce byla vykonávána obvykle na území více členských států ve smyslu čl. 14 bodu 2 tohoto nařízení, a tudíž uplatnit pravidlo obsažené v první hypotéze citovaného bodu 2 písm. b) podbodu i), což by vedlo k uplatnění práva členského státu bydliště, jelikož na jeho území byla činnost částečně vykonávána.

34

Podle předkládajícího soudu by okolnost, že článek 14 nařízení ?. 1408/71 obsahuje – jak plyne z jeho nadpisu – zvláštní pravidla pro jiné osoby než námořníky vykonávající závislou činnost, nemusela být určující, neboť článek 14b téhož nařízení, který obsahuje zvláštní pravidla pro námořníky, neobsahuje žádné ustanovení použitelné na projednávaný případ.

35

Klade si naproti tomu otázku, čím se tento případ liší od případu, kdy je osoba zaměstnána nejednou v jednom členském státě a poté v jiném členském státě, což je situace upravená v čl. 13 odst. 2 písm. a) nařízení ?. 1408/71, protože dvě činnosti – přičemž vzato – nemohou nikdy být v totéž okamžiku a toutéž osobou vykonávány na dvou různých místech. Výraz „obvykle zaměstnaná na území dvou nebo více členských států“ použitý v citovaném čl. 14 bodu 2 tohoto nařízení se tudíž podle předkládajícího soudu vztahuje i na činnost vykonávanou postupně na území více členských států. Příliš striktní výklad tohoto výrazu by přitom nebyl ku prospěchu volnému pohybu pracovníků, neboť by znamenal, že pracovníci, na které se nevztahuje zvláštní pravidlo uvedené v citovaném čl. 14 bodu 2, by podléhali článku 13 odst. 2 písm. a) uvedeného nařízení, a museli by tudíž čelit častě změně právních předpisů, které jsou v něm použitelné.

36

V tomto kontextu se Hoge Raad der Nederlanden rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu

dvoru následující předběžné otázky:

„1)

a)

Je pravidla o osobní působnosti nařízení (EHS) č. 1408/71 a pravidla o místní působnosti pravidel pro určení použitelných právních předpisů v hlavě II nařízení třeba vykládat tak, že se tato pravidla použijí v takovém případě, jako je projednávána věc, kdy jde o zaměstnance s bydlištěm v Nizozemsku, který má nizozemskou státní příslušnost, v každém případě byl dříve v Nizozemsku povinně pojištěn, je jiný jako námožník pro zaměstnavatele usazeného ve Švýcarsku, vykonává práci na palubě lodi pro kladení potrubí, která pluje pod panamskou vlajkou, a tuto činnost vykonával nejprve mimo území Unie (přibližně tři týdny na kontinentálním šelfu Spojených států a asi dva týdny v mezinárodních vodách) a poté nad kontinentálním šelfem Nizozemska (doby jednoho měsíce a přibližně jednoho týdne) a Spojeného království (doba asi jednoho týdne), přičemž příjmy dosažené touto činností podléhají nizozemské dani z příjmu?

b)

Pokud ano, použije se nařízení (EHS) č. 1408/71 pouze na dny, kdy dotyčný pracuje na kontinentálním šelfu belgického státu Unie, nebo také na dobu jím předcházející, ve které pracoval na jiných místech mimo území Unie?

2)

Pokud je nařízení (EHS) č. 1408/71 použitelné na takového zaměstnance, použití kterého právního řádu nebo právních řádů nařízení stanoví?

K předběžným otázkám

K první otázce

37

Podstatou první otázky předkládajícího soudu je, zda nařízení č. 1408/71 musí být vykládáno v tom smyslu, že taková zaměstnaná osoba, která je – stejně jako L. Kik – státním příslušníkem belgického státu, v němž má bydliště a v němž její příjmy podléhají zdanění, která je zaměstnána na lodi pro kladení potrubí plující pod vlajkou tohoto státu v různých částech světa – mimo jiné nad částí kontinentálního šelfu přílehlé k některým belgickým státům – která byla dříve zaměstnána podnikem usazeným v belgickém státě svého bydliště, změnil zaměstnavatele a nyní je zaměstnána podnikem usazeným ve Švýcarsku, přičemž bydliště má nadále v tomtéž belgickém státě a nadále pluje na téže lodi, spadá do osobní působnosti tohoto nařízení.

38

V této souvislosti je třeba zaprvé shledat, že podle čl. 2 odst. 1 nařízení č. 1408/71 se toto nařízení vztahuje mimo jiné na zaměstnané osoby, které podléhají nebo podléhaly právním předpisům jednoho nebo více belgických států a jsou státními příslušníky jednoho z belgických států.

39

Z předkládacího rozhodnutí plyne, že takový byl případ L. Kika v období dotčeném ve věci v původním řízení. L. Kik je totiž nizozemský státní příslušník a v daném období byl pojištěn v

obecném systému sociálního pojištění Nizozemska, nebo měl v tomto členském státě bydliště. Dále je třeba podotknout, že spor v původním řízení se sice vede o otázce, zda L. Kik podléhal v daném období nizozemským právním předpisům, nebo švýcarským právním předpisům, avšak není zpochybňováno, že jedním z těchto právních předpisů podléhal.

40

Zadruhé je třeba konstatovat, že závislou činnost vykonávanou na palubě lodi pro kladení potrubí nelze považovat za práci vykonávanou na území některého z členských států, když se loď nachází nad částí kontinentálního šelfu přiléhající k tomuto členskému státu.

41

Jurisdikce, kterou čl. 79 odst. 4 Úmluvy o mezinárodním právu přiznává pobřežnímu stát, je totiž omezena na kabely a potrubí vybudované anebo používané v souvislosti s průzkumem jeho kontinentálního šelfu nebo využíváním jeho zdrojů, takže na loď provádějící pokládku kabelů nebo potrubí se nevztahuje. Takovou loď navíc nelze považovat za „umělý ostrov“, „zařízení“ ani za „stavbu“ na kontinentálním šelfu ve smyslu článku 80 citované úmluvy. V každém případě z předkládacího rozhodnutí nplyne, zda potrubí kladené lodí, na níž pracoval L. Kik v obdobích, kdy se tato loď nacházela nad částí kontinentálního šelfu přiléhající k některým členským státům, bylo určeno k průzkumu kontinentálního šelfu nebo k využívání jeho zdrojů.

42

V takové situaci, jako je situace L. Kika, nicméně konstatování, že závislou činnost vykonávanou na palubě lodi pro kladení potrubí nelze považovat za práci vykonávanou na území některého z členských států, a to ani tehdy, když se tato loď nachází nad částí kontinentálního šelfu přiléhající k tomuto členskému státu, nemůže samo o sobě zpochybnit použitelnost nařízení č. 1408/71. Pouhá okolnost, že k výkonu činností pracovníka dochází mimo území Unie, totiž nestačí k nepoužití unijních právních norem týkajících se volného pohybu pracovníků, pokud si pracovní poměr zachovává dostatečnou úzkou vazbu k tomuto území (rozsudek Aldewereld, EU:C:1994:271, bod 14).

43

Z judikatury Soudního dvora v této souvislosti plyne, že dostatečná úzká vazba mezi dotčeným pracovním poměrem a územím Unie vyplývá zejména z okolnosti, že občan Unie, který má bydliště v členském státě, byl zaměstnán podnikem usazeným v jiném členském státě, na jehož účet vykonává činnosti (v tomto smyslu viz rozsudek Petersen, C-544/11, EU:C:2013:124, bod 42).

44

Přitom práci vykonávanou L. Kikem v období dotčeném ve věci v původním řízení – jak podotkl generální advokát v bodě 40 stanoviska – charakterizuje několik hraničních úřadatelů, které ji spojují s územím Nizozemského království a s územím Švýcarské konfederace, jež je pro účely nařízení č. 1408/71 považována za jeden z členských států. V této souvislosti postačí shledat, že L. Kik měl bydliště v Nizozemsku a že místo usazení jeho zaměstnavatele bylo ve Švýcarsku.

45

S ohledem na výše uvedené úvahy je třeba na první otázku odpovědět, že nařízení č. 1408/71 musí být vykládáno v tom smyslu, že taková zaměstnaná osoba, která je – stejně jako L. Kik – státním příslušníkem členského státu, v němž má bydliště a v němž její příjmy podléhají zdanění,

kteřá je zam?stnána na lodi pro kladení potrubí plující pod vlajkou t?etího státu v r?zných ?ástech sv?ta – mimo jiné nad ?ástí kontinentálního šelfu p?iléhající k n?kterým ?lenským stát?m – kteřá byla d?íve zam?stnána podnikem usazeným v ?lenském stát? svého bydlišt?, zm?ní zam?stnavatele a nyní je zam?stnána podnikem usazeným ve Švýcarsku, p?i?emž bydlišt? má nadále v tomtéž ?lenském stát? a nadále pluje na téže lodi, spadá do osobní p?sobnosti tohoto na?ízení.

Ke druhé otázce

46

Podstatou druhé otázky p?edkládajícího soudu – položené pro p?ípad, že by na?ízení ?. 1408/71 bylo použitelné na takového pracovníka, jako je L. Kik, takže je t?eba na ni odpov?d?t – je, které právní p?edpisy jsou ustanoveními upravujícími ur?ení použitelných vnitrostátních právních p?edpis?, obsaženými v hlav? II tohoto na?ízení, ozna?eny jako právní p?edpisy použitelné na takového pracovníka.

47

V této souvislosti je t?eba p?ipomenout, že pokud ur?itá osoba spadá do osobní p?sobnosti na?ízení ?. 1408/71 vymezené v jeho ?lánku 2, použije se v zásad? pravidlo jednotnosti zakotvené v ?l. 13 odst. 1 tohoto na?ízení a použitelné vnitrostátní právní p?edpisy se ur?í podle ustanovení hlavy II tohoto na?ízení (rozsudek Aldewereld, EU:C:1994:271, bod 10).

48

V bod? 11 citovaného rozsudku Soudní dv?r konstatoval, že situaci pracovníka, kteřý je zam?stnán unijním podnikem, ale na území Unie nevykonává žádnou ?innost, jelikož pracuje výhradn? na území t?etího státu, p?ímo neupravuje žádné z ustanovení shora zmín?né hlavy II.

49

Tomuto p?ípadu je t?eba postavit na rove? p?ípad, kdy je pracovník zam?stnán unijním podnikem, aby vykonával práci na lodi plující pod vlajkou t?etího státu.

50

Je tomu tak bez ohledu na to, že teprve po skon?ení období relevantního z hlediska citovaného rozsudku byl zaveden ?l. 13 odst. 2 písm. f) na?ízení ?. 1408/71, podle kterého osoba, kteřá již nadále nepodléhá právním p?edpis?m ?lenského státu, aniž by se na ni za?aly vztahovat právní p?edpisy jiného ?lenského státu v souladu s jinými ustanoveními hlavy II tohoto na?ízení, podléhá právním p?edpis?m ?lenského státu, na jehož území má bydlišt?.

51

V tomto ohledu je t?eba p?ipomenout, že skute?nost, že se nadále nepoužijí právní p?edpisy ?lenského státu, p?edstavuje podmínku pro uplatn?ní tohoto ustanovení a že toto ustanovení samo nedefinuje podmínky, na jejichž základ? p?estanou být právní p?edpisy ur?itého ?lenského státu použitelné (viz rozsudek Komise v. Belgie, C?347/98, EU:C:2001:236, bod 31). Jak uvedl Soudní dv?r mimo jiné v bod? 33 rozsudku van Pommeren-Bourgondiën (C?227/03, EU:C:2005:431), je v?cí vnitrostátních právních p?edpis? každého ?lenského státu ur?it tyto podmínky.

článek 10b nařízení Rady (EHS) č. 574/72 ze dne 21. března 1972, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení (EHS) č. 1408/71 (Úř. věst. L 74, s. 1; Zvl. vyd. 05/01, s. 83), ve znění pozměněném a aktualizovaném nařízením č. 118/97, totiž upřesňuje, že den a podmínky, za kterých právní předpisy členského státu přestávají být použitelné na osobu uvedenou v čl. 13 odst. 2 písm. f) nařízení č. 1408/71, se určují v souladu s uvedenými právními předpisy.

Podle nizozemského práva se přitom právní předpisy v oblasti sociálního zabezpečení tohoto členského státu vztahovaly na L. Kika po celé sporné období. Vzhledem k tomu, že podmínka týkající se dalšího neuplatnění právních předpisů členského státu není splněna, čl. 13 odst. 2 písm. f) nařízení č. 1408/71 se na takovou situaci, jako je situace dotčená ve věci v původním řízení, nepoužije.

Je proto třeba dospět k závěru, že v takové situaci se za předpokladu, že pracovní poměr vykazuje dostatečný úzký vztah s územím Unie, označí právní předpisy jako použitelné na základě jiných ustanovení hlavy II nařízení č. 1408/71 než čl. 13 odst. 2 písm. f) tohoto nařízení.

Jak již bylo shledáno v bodě 44 tohoto rozsudku, v takové situaci, v jaké se nachází L. Kik, dostatečný úzký vztah s územím Unie existuje.

Stran určení právních předpisů, které jsou v takové situaci použitelné podle nařízení č. 1408/71, je třeba shledat, že obecné pravidlo obsažené v jeho čl. 13 odst. 2 písm. c), které v souvislosti s námořníky odkazuje na právní předpisy členského státu vlajky, nelze použít per analogiam, neboť v projednávaném případě se jedná o osobu pracující na lodi plující pod vlajkou třetího státu.

V podobném případě Soudní dvůr rozhodl, že použitelné právní předpisy vyplývají z ustanovení hlavy II tohoto nařízení, přičemž jsou zohledněny faktory, které spojují danou situaci s právními předpisy členských států (viz rozsudek Aldewereld, EU:C:1994:271, bod 20).

V projednávané věci jsou – stejně jako v situaci, na kterou se vztahuje rozsudek Aldewereld (EU:C:1994:271, bod 21) – jedinými faktory, které ji spojují s právními předpisy členského státu, respektive státu považovaného za členský stát, bydliště pracovníka a místo, kde je usazen zaměstnavatel. Jak přitom Soudní dvůr konstatoval v bodě 22 citovaného rozsudku, použití právních předpisů členského státu bydliště pracovníka se v systematice nařízení č. 1408/71 jeví jako pomocné pravidlo, které se uplatní jen v případě, že tyto právní předpisy vykazují vztah s pracovním poměrem. Pokud tedy pracovník nemá bydliště na území žádného členského státu, kde vykonává činnost, použije se zpravidla právo sídla nebo místa podnikání zaměstnavatele.

V takové situaci, jako je situace dotčená ve věci v povodním řízení, je toto konstatování podepřeno i ustanovením čl. 14 bodu 2 písm. a) vety první nařízení č. 1408/71, které ukazuje na systém tohoto nařízení v souvislosti s osobami patřícími mezi zaměstnance, již převážně cestují nebo létají a jejichž práce probíhá za takových podmínek, že její výkon nelze spojit s žádným konkrétním místem, a podle kterého podléhají tyto osoby právním předpisům členského státu sídla zaměstnavatele.

I když toto ustanovení obsahuje – jak plyne z nadpisu – pravidla pro jiné osoby než námořníky, je situace dotčená ve věci v povodním řízení, tedy situace osoby zaměstnané mimo území Unie na palubě lodi plující pod vlajkou třetího státu, srovnatelná se situací osob, na které se přímo vztahuje toto ustanovení, jelikož ani stát vlajky, ani místo výkonu práce nevykazují vztah s právními předpisy některého z členských států.

V situaci takového pracovníka, jako je L. Kik, jsou proto použitelnými právní předpisy členského státu, respektive státu považovaného za členský stát, ve kterém má podnik zaměstnávající tohoto pracovníka sídlo.

Ovšem s ohledem na skutečnost, že Soudní dvůr nemá informace o povaze systému pojištění stanoveného švýcarskými právními předpisy, a na to, že podle nizozemských právních předpisů upravují situaci takového pracovníka, jako je L. Kik, v období dotčeném ve věci v povodním řízení nizozemské právní předpisy tak, že pro takového pracovníka stanoví účást v systému povinného pojištění, je třeba poukázat na to, že podle čl. 15 odst. 2 první odrážky nařízení č. 1408/71 platí, že pokud použití právních předpisů více členských států, přičemž Švýcarskou konfederací je třeba považovat za členský stát, má za následek pojištění v dobrovolném systému pojištění a v systému povinného pojištění, podléhá dotyčná osoba výlučně systému povinného pojištění.

Za předpokladu, že by právní předpisy státu, v němž je usazen zaměstnavatel, v souladu s nařízením č. 1408/71 nestanovily pojištění takového pracovníka, jako je L. Kik, v žádném systému sociálního zabezpečení, použily by se právní předpisy členského státu bydliště takového pracovníka. Je totiž třeba připomenout, že cílem ustanovení hlavy II tohoto nařízení je rovněž zamezit tomu, aby osoby spadající do oblasti působnosti tohoto nařízení byly zbaveny ochrany v oblasti sociálního zabezpečení v důsledku neexistence právních předpisů, které by se na ně vztahovaly (rozsudek van Pommeren-Bourgon diën, EU:C:2005:431, bod 34 a citovaná judikatura).

S ohledem na všechny výše rozvedené úvahy je třeba na druhou otázku odpovědět, že ustanovení upravující určení použitelných vnitrostátních právních předpisů obsažená v hlavě II nařízení č. 1408/71 musí být vykládána v tom smyslu, že státní příslušník členského státu – respektive Švýcarské konfederace, již je pro účely uplatňování tohoto nařízení třeba považovat za členský stát – který vykonává závislou práci na palubě lodi plující pod vlajkou třetího státu mimo území Unie, a to i nad kontinentálním šelfem některého z členských států, ale je zaměstnán podnikem usazeným na území Švýcarské konfederace, podléhá právním předpisům státu, v němž

je usazen jeho zaměstnavatel. Ovšem za takových okolností, jaké nastaly ve věci v povodním řízení, by za předpokladu, že by použití těchto právních předpisů v souladu s uvedeným nařízením mělo za následek pojištění v dobrovolném systému pojištění nebo by vedlo k tomu, že dotyčná osoba nebude pojištěna v žádném systému sociálního zabezpečení, podléhal tento státní příslušník právním předpisům švýcarského státu svého bydliště.

K nákladům řízení

65

Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky povodního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (pátý senát) rozhodl takto:

1)

Nařízení Rady (EHS) č. 1408/71 ze dne 14. června 1971 o uplatňování systému sociálního zabezpečení na zaměstnané osoby, osoby samostatně výdělečně činné a jejich rodinné příslušníky pohybující se v rámci Společenství, ve znění pozměňném a aktualizovaném nařízením Rady (ES) č. 118/97 ze dne 2. prosince 1996 ve znění nařízení Rady (ES) č. 307/1999 ze dne 8. února 1999, musí být vykládáno v tom smyslu, že taková zaměstnaná osoba, která je – stejně jako L. Kik – státním příslušníkem švýcarského státu, v němž má bydliště a v němž její příjmy podléhají zdanění, která je zaměstnána na lodi pro kladení potrubí plující pod vlajkou tohoto státu v různých částech světa – mimo jiné nad částí kontinentálního šelfu přílehlé k některým švýcarským státům – která byla dříve zaměstnána podnikem usazeným v švýcarském státě svého bydliště, změní zaměstnavatele a nyní je zaměstnána podnikem usazeným ve Švýcarsku, přičemž bydliště má nadále v tomtéž švýcarském státě a nadále pluje na téže lodi, spadá do osobní působnosti nařízení č. 1408/71 ve znění pozměňném a aktualizovaném nařízením č. 118/97 ve znění nařízení č. 307/1999.

2)

Ustanovení upravující určení použitelných vnitrostátních právních předpisů obsažená v hlavě II nařízení č. 1408/71, ve znění pozměňném a aktualizovaném nařízením č. 118/97 ve znění nařízení č. 307/1999, musí být vykládána v tom smyslu, že státní příslušník švýcarského státu – respektive Švýcarské konfederace, již je pro účely uplatňování tohoto nařízení třeba považovat za švýcarský stát – který vykonává závislou práci na palubě lodi plující pod vlajkou tohoto státu mimo území Unie, a to i nad kontinentálním šelfem některého z švýcarských států, ale je zaměstnán podnikem usazeným na území Švýcarské konfederace, podléhá právním předpisům státu, v němž je usazen jeho zaměstnavatel. Ovšem za takových okolností, jaké nastaly ve věci v povodním řízení, by za předpokladu, že by použití těchto právních předpisů v souladu s uvedeným nařízením mělo za následek pojištění v dobrovolném systému pojištění nebo by vedlo k tomu, že dotyčná osoba nebude pojištěna v žádném systému sociálního zabezpečení, podléhal tento státní příslušník právním předpisům švýcarského státu svého bydliště.

Podpisy.

(*1) Jednací jazyk: nizozemština.